

Giai đoạn mới của cuộc cách mạng khoa học - công nghệ hiện đại mà một trọng tâm là sự bùng nổ và phát triển kỹ thuật cao cấp đang diễn ra mạnh mẽ trên quy mô toàn cầu. Dưới tác động trực tiếp của giai đoạn mới này, các nước phát triển trên thế giới đẩy mạnh cuộc chạy đua nhằm chiếm lĩnh và ứng dụng những thành tựu khoa học, công nghệ hiện đại nhất; cạnh tranh quyết liệt với nhau về thị trường. Nhiều nước đã coi kỹ thuật cao là nội dung ưu tiên số 1 trong chiến lược phát triển quốc gia.

Trước bối cảnh chung đó, Trung Quốc đã vạch ra một kế hoạch to lớn nhằm phát triển ngành kỹ thuật cao của mình với tên gọi "Kế hoạch 863".

KẾ HOẠCH

863

KẾ HOẠCH PHÁT TRIỂN KỸ THUẬT CAO CẤP CỦA TRUNG QUỐC

Tổng công trình sư của công cuộc cải cách - mở cửa và hiện đại hóa Trung Quốc Đặng Tiểu Bình luôn luôn quan tâm đến kỹ thuật cao. Ông đã từng nói: "Thế kỷ sau sẽ là thế kỷ của kỹ thuật cao. Bất kỳ hoàn cảnh nào, Trung Quốc cũng phải phát triển ngành kỹ thuật cao của mình; phải chiếm được một chỗ đứng trong lĩnh vực kỹ thuật cao của thế giới. Thành tựu và sự phát triển kỹ thuật cao mà một quốc gia - dân tộc giành được phản ánh năng lực của quốc gia - dân tộc đó; đồng thời cũng là tiêu chuẩn của sự hưng thịnh mỗi một quốc gia - dân tộc".

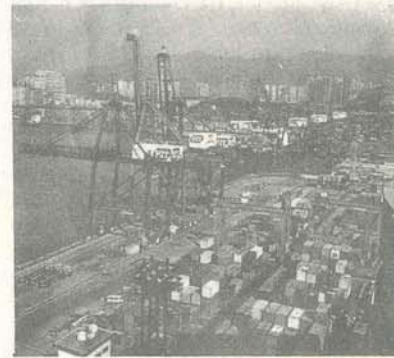
Ngày 3.3.1986, bốn viện sĩ Viện hàn lâm khoa học Trung Quốc là Vương Đại Diễn (nhà quang học ứng dụng), Vương Kiêm Xương (nhà vật lý hạt nhân), Dương Gia Tri (nhà khoa học không gian vũ trụ), Trần Phương Doãn (nhà khoa học điện tử và hệ thống điện tử hàng không vũ trụ) cùng ký tên vào một bức thư gửi cho Ban chấp hành trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc, nêu lên tình hình phát triển nhanh chóng các kỹ thuật cao cấp trên thế giới và đề nghị "phát triển kỹ thuật cao cấp có tính chiến lược theo thế giới". Bốn viện sĩ này nhấn mạnh "Trong tình hình của thế giới

đang phát triển kỹ thuật mới, chúng tôi cho rằng nếu không đuổi kịp thế giới thì hậu quả không thể lường được. Điều này có liên quan đến địa vị quốc tế của chúng ta từ nay về sau và là yếu tố quyết định nước ta có thể trở thành nước tiên tiến về kinh tế khi bước vào thế kỷ XXI hay không".

Hai ngày sau, trong thư trả lời 4 viện sĩ nói trên, Đặng Tiểu Bình nêu rõ: "Việc này nhất thiết phải quyết đoán nhanh, không để chậm trễ". Tiếp đó, Quốc vụ viện Trung Quốc đã tập hợp 124 chuyên gia nổi tiếng, trong thời gian nửa năm đã tiến hành 3 vòng thông qua luận chứng khoa học và kỹ thuật một cách nghiêm túc. Với kết quả đó, "kế hoạch nghiên cứu phát triển kỹ thuật cao với mục tiêu đuổi

nhieu khó khăn. Liệu Trung Quốc có tránh được những rủi ro và mối hiểm nghèo? Nhiều nhà nghiên cứu nước ngoài quan tâm đến điều này, tuy nhiên các nhà lãnh đạo Trung Quốc thì luôn khẳng định là không được bỏ lỡ cơ hội trong phát triển kỹ thuật cao cấp, coi đó là trọng điểm chiến lược hiện đại hóa đất nước.

Lịch sử phát triển kinh tế và khoa học kỹ thuật thế giới đã làm cho người Trung Quốc ý thức được rằng: Khoa học kỹ thuật hưng thịnh là đất nước hưng thịnh. Đây là cơ sở để ban lãnh đạo Trung Quốc bắt đầu thực hiện một cách kiên quyết kế hoạch 863. Trung Quốc đã tiến hành tuyển chọn chuyên gia cho kế hoạch, lập các Ủy ban chuyên gia ở từng lĩnh vực và quy định

HỒ CHÂU & NGUYỄN HOÀNG GIÁP

Học viện chính trị quốc gia HCM

kịp những thành tựu mới nhất trong lĩnh vực kỹ thuật cao của thế giới" được hình thành. Từ đó, việc nghiên cứu kỹ thuật cao của Trung Quốc bước vào giai đoạn phát triển mới dưới sự quản lý trực tiếp của Quốc vụ viện. Đề nghị của 4 viện sĩ hàn lâm và sự phê chuẩn của Đặng Tiểu Bình về kế hoạch phát triển công nghệ cao của Trung Quốc diễn ra vào tháng 3 năm 1986, cho nên kế hoạch này được mang tên 863.

Kế hoạch 863 thuộc loại kế hoạch trung và dài hạn, nó được bắt đầu thực hiện từ năm 1987 và đã chuẩn bị những điều kiện ưu tiên cho việc tìm tòi - chiếm lĩnh, ứng dụng kỹ thuật cao vào cuối thế kỷ XX, đầu thế kỷ XXI.

Kế hoạch 863 có tất cả 50 đề tài chia làm 7 lĩnh vực nghiên cứu khoa học, bao gồm: kỹ thuật sinh học, hàng không vũ trụ, kỹ thuật tin học, kỹ thuật kích quang, kỹ thuật tự động hóa, nguồn năng lượng nguyên tử và nguyên liệu mới.

Công cuộc phát triển kỹ thuật cao luôn luôn đi kèm với những rủi ro và sự hiểm nghèo. Nó cần nhiều nhân tài nghiên cứu và khối lượng vốn đầu tư lớn. Trung Quốc là nước đang phát triển cho nên không thể không gặp

chế độ trách nhiệm và dãi ngộ đối với những người đứng đầu lãnh đạo các Ủy ban chuyên gia. Hàng vạn chuyên gia từ khắp nơi trong nước được tập hợp lại, họ là những nhà khoa học trung niên và thanh niên tiêu biểu. Họ mang trong mình tinh thần trung thực, sáng tạo, cầu thị, mang hết sức lực để làm việc cho sự thành công của kế hoạch 863. Trong số họ không ít những nhà khoa học trẻ tuổi có tài năng được động viên mời gọi từ các cộng đồng người Hoa ở nước ngoài về.

Hiện nay tham gia kế hoạch 863 có 13.000 nhà khoa học. Như vậy là đã hình thành một đội ngũ nghiên cứu kỹ thuật cao khá hùng hậu và năng động của đất nước.

Sự nghiệp phát triển kỹ thuật cao của Trung Quốc trong vòng mấy năm gần đây đã có những bước phát triển khá nhanh, góp phần tạo nên những thành tựu quan trọng trong lĩnh vực phát triển kinh tế đất nước. Hơn mười năm qua kinh tế Trung Quốc có mức tăng trưởng xếp vào hàng cao nhất thế giới (trên dưới 10% năm). Các nhà khoa học triệt để vận dụng điều kiện hiện có, xây dựng một loạt trung tâm triển khai nghiên cứu kỹ thuật cao như: Trung tâm nghiên cứu công trình thực

nghiệm chế tạo hệ thống máy tính CIMS; Trung tâm nghiên cứu triển khai hệ thống máy tính trí khôn; Trung tâm điện tử quang học; Trung tâm công trình gien được vật; Trung tâm nghiên cứu liên hợp bán dẫn nhân tạo; Trung tâm nghiên cứu kỹ thuật gien sinh vật; Trung tâm gien Vắcxin v.v.. Những trung tâm đó là cơ sở cho việc phát triển kỹ thuật cao của Trung Quốc hiện nay và trong tương lai.

Kế hoạch 863 thực hiện được 6 năm nay (1987-1993) ở 5 lĩnh vực: sinh học, tin học, tự động hóa, năng lượng mới, nguyên liệu mới và đã thu được thành quả với hơn 550 hạng mục công trình. Trong đó có hơn 300 hạng mục đạt tiêu chuẩn quốc tế giai đoạn sau thập kỷ 80, còn những thành tựu khác đạt trình độ tiên tiến của thế giới, hơn 20 hạng mục đang đi vào giai đoạn thí nghiệm. Ví dụ kỹ thuật lúa nước tạp giao hai hệ Pháp - Á đã trở thành một đột phá quan trọng trong lịch sử trồng lúa nước. Đây không chỉ là bước mở đầu mới trên con đường tăng sản lượng lương thực mà còn thúc đẩy sự phát triển ngành khoa học sinh vật phân tử. Hệ thống máy tính trí khôn nhân tạo vạn năng- máy công cụ trí khôn "Ngân hà" với những chức năng chủ yếu của nó là thiết kế, suy luận logic, trình tự thực hiện v.v.. đã đạt được các chỉ tiêu kỹ thuật khá cao và đều đạt trình độ tiên tiến của thế giới hiện nay. Kỹ thuật liên hợp cố định đạm cho ngô, lúa nước, nốt sần rễ đậu tương đều có khả năng cố định đạm cao; bề thụ tinh trong ống nghiệm; thành tựu về phân biệt chữ Hán và cách phân biệt ngữ âm của ngôn ngữ Hán v.v.. đều là những thành tựu mới có vị trí hàng đầu trên thế giới, góp phần nâng cao địa vị quốc tế của Trung Quốc trong lĩnh vực kỹ thuật cao hiện nay trên thế giới.

Như vậy, có thể thấy rằng việc nhận thức một cách đúng đắn vai trò của sự nghiệp phát triển kỹ thuật cao trong giai đoạn hiện nay của cuộc cách mạng khoa học - công nghệ có tầm quan trọng đặc biệt đối với sự phát triển của mỗi quốc gia- dân tộc. Song rõ ràng không chỉ dừng lại ở nhận thức, điều quan trọng hơn là phải có chính sách cụ thể mang tính khả thi nhằm động viên một cách cao nhất mọi tiềm năng nhân tài - vật lực vào việc chiếm lĩnh tiến bộ kỹ thuật bậc cao. Đây thực sự là chìa khóa hữu hiệu để giải mã bài toán phát triển của mọi quốc gia - dân tộc bên thềm thiên niên kỷ thứ ba đầy triển vọng và nhiều thách thức, nếu các quốc gia - dân tộc không muốn chấp nhận và cam chịu "sự tụt hậu" trên con đường tiến bộ của nhân loại.

Bài học và kinh nghiệm của Trung Quốc trong lĩnh vực phát triển kỹ thuật cao trên nhiều phương diện là bổ ích và đáng được tham khảo.

54 PHÁT TRIỂN KINH TẾ

NHỮNG SỰ KIỆN ĐANG QUAN TÂM

DANH ĐỨC

TỪ GATT ĐẾN WTO

Thứ sáu 15. 4 là một ngày đáng ghi nhớ: đại diện 124 quốc gia đã cùng ký kết văn kiện GATT tại Marakech (Maroc), kết thúc vòng đàm phán Uruguay kéo dài từ tháng 9. 86, đồng thời thiết lập một tổ chức mới mang tên WTO (World Trade Organisation), Tổ chức Mậu dịch Thế giới sẽ bắt đầu hoạt động từ ngày 1. 5. 95.

Ông Peter Sutherland, TGD GATT định nghĩa về WTO như sau: "WTO sẽ không chỉ là một diễn đàn vô tận hoài công mà là một tổ chức hoạt động tích cực hơn (tổ chức GATT). Tích cực hơn không có nghĩa là áp đặt một quan điểm này hoặc một quan điểm nọ, mà là sẽ điều khiển việc hoạch định một lịch trình về chính sách mậu dịch chứ không chỉ thụ động đợi cho các cuộc khủng hoảng nổ ra rồi mới phản ứng". Rõ ràng là ông Peter Sutherland muốn ám chỉ đến những tranh cãi hầu như là bất tận giữa Mỹ/châu Âu, Mỹ/Nhật, và phần còn lại của thế giới, tức những cuộc tranh cãi song phương với Mỹ mà lắm khi tưởng chừng như khiến cho việc ký kết hiệp định GATT đi vào bế tắc (KTTCTG đã nhiều lần đề cập đến những tranh cãi này). WTO, theo lời ông Peter Sutherland, "sẽ chỉ thành công nếu qui tự được sự tham gia của toàn thể giới, nếu như hoạt động được trên cơ sở sự đồng tình chung và nhất là trên cơ sở của nguyên tắc không kỳ thị phân biệt đối xử".

Đa số đại diện các quốc gia tham dự lễ ký kết này cũng chia sẻ sự hân hoan của ông Peter Sutherland. Ti như ông Supachai Panitchpakdi, Phó Thủ tướng Thái Lan. Quả thật đây là lần đầu tiên sau gần 50 năm trời mong đợi, một tổ chức mậu dịch thế giới mới

được thành lập với sự thừa nhận của Liên Hiệp Quốc, có quy chế hoạt động ngang hàng các tổ chức khác như WB hoặc IMF. Cần nhớ rằng ngay từ năm 1947, một đề án tương tự đã bị Thượng viện Mỹ từ chối phê chuẩn - nói chung, ngay cả hiệp định GATT 94 này - số đi gọi là hiệp định GATT 94 vì đây là bản hiệp định đã được bổ sung bởi các thỏa hiệp song phương mà Mỹ đã ký kết với một số nước, trong đó có hiệp định GATS (General Agreement on Trade in Services), Thỏa hiệp chung về mậu dịch trong lĩnh vực dịch vụ - cũng đã khó lòng được ký kết nếu như Mỹ không đạt được những nhượng bộ của các "đối tác" của Mỹ, tí như châu Âu, tí như Nhật... Do sự phủ quyết của Mỹ, tổ chức GATT tuy đã hoạt động công khai song lại thiếu một tư cách pháp nhân chính thức được LHQ thừa nhận.

HOẠT ĐỘNG CỦA WTO SO VỚI GATT

Theo ông Peter Sutherland, WTO sẽ bắt đầu hoạt động từ ngày 1. 1. 1995 tới nhằm tạo nên một thể quân bình trong mậu dịch với nhiều quyền hạn hơn tổ chức GATT, sẽ đem lại sự an toàn cho toàn bộ hệ thống thương mại quốc tế, sẽ cống hiến cho các thương gia và nhà đầu tư những đảm bảo chống lại chủ nghĩa bảo hộ mậu dịch. WTO cũng sẽ bảo vệ các nước nghèo chống lại những gì mà các cường quốc kinh tế tự cho là có quyền (the might-is-right) hành hạ các nước láng giềng nghèo khó qua các hành động đơn phương... đặc biệt như trong trường hợp Mỹ áp dụng điều khoản Super 301 của đạo luật thương mại của Mỹ nhằm tạo áp lực nơi các nước khác như trong trường hợp gần đây với Nhật. Điều đó có nghĩa là tự hậu Mỹ sẽ phải thương thảo và khiêu nại thông